

ZARZĄDZENIE PRZEWODNICZĄCEGO PAŃSTWOWEJ KOMISJI PLANOWANIA GOSPODARCZEGO

z dnia 1 kwietnia 1953 r.

w sprawie opracowania przez jednostki gospodarki uspołecznionej technicznych norm zużycia materiałów w ramach prac przygotowawczych do Narodowego Planu Gospodarczego na 1954 r.

Na podstawie § 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 22 kwietnia 1949 r. w sprawie zakresu działania Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego (Dz. U. z 1949 r. Nr 26, poz. 190 i Nr 61, poz. 478 oraz z 1950 r. Nr 22, poz. 188) oraz art. 3 ust. 2 dekretu z dnia 29 października 1952 r. o gospodarowaniu artykułami obrotu towarowego i zaopatrzenia (Dz. U. Nr 44, poz. 301) zarządzają się, co następuje:

§ 1. 1. Techniczne normy zużycia materiałów, zwane dalej „normami zużycia”, obejmują surowce, materiały i półwyroby używane na cele produkcyjne i eksploatacyjne.

2. Prace nad normowaniem zużycia materiałów na 1954 r. w pierwszej kolejności obejmują normowanie zużycia podstawowych surowców, materiałów i półwyrobów.

3. Przy opracowywaniu norm zużycia na 1954 r. jednostki gospodarki uspołecznionej obowiązane są stosować zasady ustalone w instrukcji w sprawie opracowania planu techniczno-przemysłowo-finansowego na rok 1951 (zaopatrzenie) w części „Zasady obliczania norm zużycia materiałów” (wydawnictwo Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z 1950 r. nr 28, str. 39) oraz w instrukcji stanowiącej załącznik do zarządzenia.

§ 2. 1. W celu właściwego opracowania norm zużycia na 1954 r. jednostki gospodarki uspołecznionej obowiązane są:

- 1) zrewidować dotychczasowe normy zużycia ustalone dla przedsiębiorstw (zakładów) lub dla poszczególnych agregatów;
- 2) w oparciu o zrewidowane normy zużycia, o których mowa w pkt 1, oraz planowaną produkcję tych przedsiębiorstw (zakładów) na 1954 r. ustalić progresywne grupowe normy zużycia na 1954 r.;
- 3) ustalić normy zużycia na produkcję tych wyrobów, które dotychczas nie były objęte normami zużycia lub były objęte statystycznymi normami zużycia.

2. Przy ustaleniu norm zużycia na 1954 r. jednostki gospodarki uspołecznionej wykorzystywać będą doświadczenia przodującej nauki i techniki radzieckiej w zakresie normowania zużycia oraz obowiązane są oprócz opracowania norm zużycia na systemie prób i doświadczeń laboratoryjnych oraz produkcyjnych.

§ 3. 1. W poszczególnych przypadkach, w których opracowanie norm zużycia ze względów praktycznych nie jest celowe, jednostki gospodarki uspołecznionej ustalą progresywne statystyczne normy zużycia.

2. Przy ustaleniu statystycznych norm zużycia na 1954 r. jednostki gospodarki uspołecznionej wykorzystywać będą doświadczenia w tym zakresie z 1952 i 1953 r. oraz uwzględniać będą wszelkie możliwości oszczędniejszego zużycia danego materiału w 1954 r.

§ 4. Ilekroć w dalszych postanowieniach niniejszego zarządzenia jest mowa o właściwym ministrze, należy przez to rozumieć ministra lub kierownika urzędu centralnego, sprawującego nadzór nad przedsiębiorstwami (zakładami) zużywającymi surowce, materiały i półwyroby na cele produkcyjne i eksploatacyjne.

§ 5. 1. Normy zużycia z uwagi na znaczenie surowców, materiałów i półwyrobów objętych tymi normami dzieli się na dwie grupy: A i B.

2. Normy zużycia grupy A obejmują surowce, materiały i półwyroby posiadające zasadnicze znaczenie dla gospodarki narodowej lub stanowiące podstawowy przedmiot zużycia.

3. Normy zużycia grupy B obejmują surowce, materiały i półwyroby nie zaliczone do grupy A.

4. Wykaz norm zużycia grupy A ustali Prezes Centralnego Urzędu Gospodarki Materiałowej w porozumieniu z właściwym ministrem.

5. Wykaz norm zużycia grupy B ustali właściwy minister.

6. Wykazy norm, o których mowa w ust. 4 i 5, należy ustalić w terminie do dnia 20 kwietnia 1953 r.

§ 6. Uprawnienie Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego do ustalania norm zużycia surowców, materiałów i półwyrobów dla celów produkcyjnych i eksploatacyjnych w jednostkach gospodarki uspołecznionej przekazuje się:

- 1) o ile chodzi o normy zaliczone do grupy A — Prezesowi Centralnego Urzędu Gospodarki Materiałowej;
- 2) o ile chodzi o normy zużycia surowców, materiałów i półwyrobów bilansowanych centralnie, zaliczone do grupy B — ministrom właściwym dla podległych im przedsiębiorstw (zakładów).

§ 7. 1. Normy zużycia grupy A ustala Prezes Centralnego Urzędu Gospodarki Materiałowej na wniosek właściwego ministra.

2. Normy zużycia grupy B ustala minister właściwy dla podległych mu przedsiębiorstw (zakładów).

3. Tryb ustalania norm zużycia grupy B ustali właściwy minister.

§ 8. 1. Normy zużycia powinny być ustalone w takich terminach, aby mogły być uwzględnione w planach zaopatrzenia przedsiębiorstw (zakładów) i centralnych zarządów (jednostek równorzędnych), opracowanych w ramach prac nad Narodowym Planem Gospodarczym na 1954 r.

2. Wnioski o ustalenie norm zużycia grupy A składają ministrowie sukcesywnie w ramach harmonogramów uzgodnionych z Prezesem Centralnego Urzędu Gospodarki Materiałowej.

3. Harmonogramy, o których mowa w ust. 2, właściwi ministrowie uzgodnią z Prezesem Centralnego Urzędu Gospodarki Materiałowej w terminie do dnia 20 kwietnia 1953 r.

4. O ile normy zużycia nie zostaną ustalone przed opracowaniem planów zaopatrzenia przez przedsiębiorstwa (zakłady) i centralne zarządy (jednostki równorzędne), plany te zostaną opracowane na podstawie projektów norm zużycia.

§ 9. Ministrowie powołają w ministerstwach, centralnych zarządach (jednostkach równorzędnych) i przedsiębiorstwach (zakładach) zespoły pracowników do opracowania norm zużycia oraz włączają do tych prac w szerokim zakresie instytuty naukowo-badawcze, laboratoria doświadczalne oraz biura konstrukcyjne.

§ 10. Centralny Urząd Gospodarki Materiałowej rozpocznie z dniem 1 kwietnia 1953 r. stałą konsultację w zakresie metod i sposobów obliczania norm zużycia oraz innych spraw związanych z normowaniem zużycia materiałów.

§ 11. Ministrowie obowiązani są do nadsyłania Prezesowi Centralnego Urzędu Gospodarki Materiałowej zarządzeń wydawanych w zakresie normowania zużycia materiałów.

§ 12. 1. Właściwi ministrowie nadeślą w terminie do dnia 30 czerwca 1953 r. Prezesowi Centralnego Urzędu Gospodarki Materiałowej sprawozdania z przebiegu prac nad normowaniem zużycia materiałów na 1954 r. w mi-

nisterstwach i centralnych zarządach (jednostkach równorzędnych).

2. Sprawozdania, o których mowa w ust. 1, powinny zawierać w szczególności:

- 1) ilość otrzymanych wniosków o ustalenie norm zużycia z podaniem ilości ustalonych norm;

2) sposób przeprowadzania instruktażu.

§ 13. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 kwietnia 1953 r.

Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania
Gospodarczego: w z. E. Szyr

Załącznik do zarządzenia Przewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z dnia 1 kwietnia 1953 r. (poz. 421).

INSTRUKCJA W SPRAWIE ZASAD OBLICZANIA NORM ZUŻYCIA MATERIAŁÓW

§ 1. Przepisy niniejszej instrukcji należy stosować łącznie z postanowieniami instrukcji w sprawie opracowania planu techniczno-przemysłowo-finansowego na rok 1951 (zaopatrzenie) w części „Zasady obliczania norm zużycia materiałów” (wydawnictwo Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego z 1950 r. nr 28, str. 39), z tym że w przypadkach kiedy poszczególne zagadnienia normowane są w niniejszej instrukcji odmiennie niż w wymienionej instrukcji na 1951 r., należy stosować postanowienia niniejszej instrukcji.

§ 2. 1. W obliczeniu normy zużycia należy rozróżnić i podać:

- 1) zużycie teoretyczne (czyste, netto),
- 2) zużycie pełne (całkowite, brutto).

2. Różnicę między zużyciem teoretycznym i zużyciem pełnym stanowią straty (ubytki) materiału i te odpady, które nie wracają do danego procesu produkcji. Przykładowo: odpady i wybraki przy produkcji odlewów wracają do procesu, dlatego nie należy ich wliczać do norm zużycia, natomiast odpady metali w przemyśle budowy maszyn, o ile nie są wykorzystywane w zakładzie do produkcji drobniejszych części, należy wliczyć do normy zużycia.

3. Normę zużycia należy obliczać wychodząc ze zużycia teoretycznego oraz dodając do niego technicznie uzasadnione straty i odpady materiału.

4. Zużycie pełne określa całość zapotrzebowania materiału (100%) na wykonanie jednostki produkcji; zużycie teoretyczne oraz straty i odpady materiału należy wyrazić również procentowo lub za pomocą współczynnika w stosunku do zużycia pełnego. Suma zużycia teoretycznego oraz strat i odpadów powinna dać 100%.

§ 3. 1. Zużycie teoretyczne (czyste, netto) odpowiada ilości materiału zawartego w gotowym wyrobie lub opiera się na teoretycznej wydajności surowca, z którego wytwarza się gotowy wyrób.

2. Zużycie pełne (całkowite, brutto) odpowiada ilości materiału potrzebnego do wytworzenia gotowego wyrobu, uwzględniając straty uzasadnione warunkami technologicznymi procesu produkcyjnego.

3. O ile właściwości danego materiału powodują powstawanie pewnych uzasadnionych strat (ubytków) jeszcze przed wprowadzeniem materiału do procesu produkcji lub w toku procesu produkcji, ale nie w wyniku warunków technologicznych tego procesu (przykładowo: z powodu wadliwości materiału), straty takie należy uwzględnić w normie zużycia w odrębnej pozycji.

4. W przypadkach, o których mowa w ust. 3, zużycie teoretyczne (ust. 1) plus straty produkcyjne (ust. 2)

stanowią zużycie produkcyjne, a zużycie produkcyjne plus straty pozaprodukcyjne (ust. 3) stanowią zużycie pełne.

§ 4. 1. Techniczne normy zużycia materiałów należy opracować jednym z następujących sposobów:

- 1) analityczno-obliczeniowym;
- 2) doświadczalno-laboratoryjnym;
- 3) doświadczalno-produkcyjnym.

2. Obliczenie normy zużycia jednym ze sposobów wymienionych w ust. 1 polega na obliczeniu zużycia teoretycznego oraz na zastosowaniu, w zależności od technologicznych warunków procesu produkcji, jednego z tych sposobów do obliczenia strat i odpadów materiału.

Przykłady stosowania różnych sposobów obliczania norm zużycia:

- 1) sposób analityczno-obliczeniowy: zużycie materiału obliczone według rysunku technicznego (detalu, urządzenia, konstrukcji), zużycie papieru na zeszyty lub blachy na opakowania obliczone według obmiarów, zużycie surowców obliczone według receptury jako składników gotowego wyrobu (tłuszcze na mydło, celuloza na papier itp.);
 - 2) sposób doświadczalno-laboratoryjny: rozkrój blachy, rozkładka tkaniny, uzysk wyrobu gotowego z surowca wyjściowego (siatki z pirytu, celulozy z papierówki, produkty suchej destylacji itp.);
 - 3) sposób doświadczalno-produkcyjny: zużycie żeliwa, stali lub metali nieżelaznych na produkcję odlewu, zużycie półfabrykatów hutniczych na produkcję gotowych wyrobów walcowanych, zużycie surowców na produkcję szkła, zużycie surowca tartaczego na produkcję tańcicy itp.
- Należy wykonać tyle prób, ile jest konieczne w celu uzyskania wyniku średniego (przeciętnego).

3. Normy zużycia, obliczone sposobem analityczno-obliczeniowym lub doświadczalno-laboratoryjnym, powinny być w razie potrzeby sprawdzone w normalnych warunkach produkcyjnych zakładu, którego dotyczą. Jeśli zakład produkuje na kilku agregatach, normy zużycia należy sprawdzać na poszczególnych agregatach. Normy zużycia, obliczone sposobem doświadczalno-laboratoryjnym, powinny uwzględniać te straty materiału, które mogą wystąpić ze względu na nieznaczne ilości materiału zużytego do doświadczeń, ale których da się uniknąć przy masowym zużyciu materiału w skali produkcyjnej. Ilości te należy odliczyć od wyników laboratoryjnych.

§ 5. Normy zużycia mogą być indywidualne lub grupowe.

§ 6. 1. Norma zużycia indywidualna ustala planowe zużycie konkretnego materiału (podstawowego lub pomocniczego) albo kilku konkretnych materiałów na ściśle określony jednogatunkowy, jednoasortymentowy lub inny indywidualny wyrób gotowy.

2. Norma zużycia indywidualna może być normą szczegółową (detaliczną) lub zbiorczą.

3. Norma zużycia indywidualna jest normą szczegółową (detaliczną), jeśli ustala zużycie materiału na indywidualny wyrób gotowy jednocześnie (podkład kolejowy, prefabrykowany element stropowy, określony profil stali, arkusz blachy), jednorodny (celuloza papiernicza, przędza czesankowa, łańcuch, energia elektryczna wytwarzana przez określony turbozespół) lub na przedmiot stanowiący niepodzielną część (detal) wyrobu gotowego wieloczęściowego (tarcza talerzowa koła samochodu „Star”, wał korbowy silnika spalinowego, korpus silnika elektrycznego itp.). Jeśli wytworzenie indywidualnego wyrobu gotowego wymaga zużycia kilku konkretnych materiałów, norma zużycia indywidualna może przyjąć postać normy wsadu (przykładowo — w hutnictwie na produkcję określonej surówki) lub normy receptury (przykładowo — w przemyśle chemicznym na produkcję określonego lakieru).

4. Norma zużycia indywidualna jest normą zbiorczą, jeśli ustala całkowitą ilość zużycia materiału (materiałów) różnego pod względem asortymentowym lub wymiaru na konkretny wyrób gotowy (zużycie stali w poszczególnych grupach przydziałowych i łączne zużycie stali na obrabiarkę, parowóz określonego typu, łączne zużycie drewna w grupach według jakości i klas na wagon osobowy itp.).

§ 7. 1. Norma zużycia grupowa ustala planowe zużycie materiału (materiałów) podstawowego lub pomocniczego na wytworzenie wyrobu gotowego w różnym asortymencie jakościowym lub wymiarowym w danym zakładzie, obliczone jako średnie w okresie roku objętego planem (zużycie stali na jedną tonę łożysk tocznych różnych numerów, wsad odlewniczy na tonę korpusów silników elektrycznych różnej mocy, średni uzysk w różnym asortymencie z surowca tartaczno, zużycie stali na jedną tonę wiertel różnej średnicy itp.).

2. Normę zużycia grupową stosuje się również w celu ustalenia planowego zużycia materiału (materiałów) na wytworzenie konkretnego wyrobu gotowego przez różne agregaty w jednym zakładzie lub przez różne zakłady w danej gałęzi przemysłu (wsad hutniczy na produkcję jednej tony stali surowej, zużycie węgla na produkcję KWh energii elektrycznej przez wszystkie elektrownie ciepłe w kraju, zużycie papierówki na produkcję jednej tony celulozy siarczanej przez przemysł celulozowy papierniczy, współczynnik wykorzystania stali konstrukcyjnej przez przemysł obrabiarkowy itp.).

3. Normę zużycia grupową ustala się jako średnią ważoną norm indywidualnych.

§ 8. Jeśli wyrób gotowy zostaje wytworzony w drodze przetworzenia surowca wyjściowego, zwłaszcza w procesach obróbki chemicznej lub termicznej, niekiedy również w procesie obróbki mechanicznej (przykładowo: tarcica), a surowiec jest lub może być niejednorodny pod

względem zawartości składnika stanowiącego wyrób gotowy, normę zużycia można obliczyć również jako przeciętny uzysk lub wydajność, określone procentowo lub ułamkiem w stosunku do masy przerabianego surowca wyjściowego.

§ 9. Jeśli norma zużycia (indywidualna lub grupowa) uzależniona jest od wydajności surowca wyjściowego lub od bogactwa wsadu materiałowego w składniki wyrobu gotowego (zawartość żelaza we wsadzie hutniczym, zawartość siarki w pirytach), należy:

- 1) ustalić normę zużycia w przeliczeniu na 100% zawartości składnika wyrobu lub w przeliczeniu na inne jednostki umowne (paliwo umowne, jednostki tłuszczowe, handlowe);
- 2) podać w normie zużycia w postaci tablicy, wykresu lub w inny sposób ilość zużycia oraz strat materiałów podstawowych i pomocniczych w zależności od stosowania surowca wyjściowego lub wsadu materiałów, zawierających różne ilości składnika wyrobu gotowego.

§ 10. 1. Obliczenie indywidualnej normy zużycia powinno zawierać:

- 1) charakterystykę techniczną zużywanego materiału (normę przedmiotową), sposób przygotowania go do produkcji i możliwość stosowania materiału zastępczego;
- 2) charakterystykę techniczną wyrobu gotowego (normę przedmiotową) oraz uzasadnienie konieczności stosowania określonych materiałów z punktu widzenia jakościowych wymagań wyrobu gotowego lub procesu technologicznego;
- 3) krótki opis procesu technologicznego z podkreśleniem tych warunków, które wpływają na sposób wykorzystania materiału lub na powstawanie strat oraz możliwości stosowania innego procesu technologicznego, zapewniającego lepsze wykorzystanie materiału, mniejsze straty i odpady;
- 4) obliczenie zużycia teoretycznego oraz sposób obliczania normy (§ 4);
- 5) poszczególne fazy procesu produkcji oraz rozmiar i uzasadnienie strat materiału w każdej fazie oddzielnie;
- 6) rozmiar i uzasadnienie ewentualnych strat pozaprodukcyjnych;
- 7) obliczenie zużycia produkcyjnego i pełnego.

2. W poszczególnych pozycjach obliczania normy zużycia, wymienionych w ust. 1, należy podać dane dotyczące roku ubiegłego i roku objętego planem. W szczególności należy podać ilość dotychczasowego zużycia na jednostkę produkcji, ilości wynikające z normy zużycia okresu ubiegłego oraz opisać te zamierzenia organizacyjne i techniczne przewidziane w roku objętym planem, które uzasadniają progresywność (poprawę) normy.

§ 11. Obliczenie grupowej normy zużycia, oprócz danych wymienionych w § 10. dla każdego agregatu, zakładu lub grupy zakładów, powinno zawierać również sposób obliczenia średniej ważonej na podstawie norm indywidualnych poszczególnych zakładów oraz procentowego udziału każdego z tych zakładów (agregatów) w ogólnej produkcji gotowego wyrobu.